BnF Gallica

[Album de 75 phot. de types ethniques des Indes néerlandaises, de Malaisie, de Chine et de Cochinchine présenté à [...]

Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

BnF Gallica

> Meessen (18..-19..? ; photographe). Photographe. [Album de 75 phot. de types ethniques des Indes néerlandaises, de Malaisie, de Chine et de Cochinchine présenté à l'Exposition universelle de 1889 à Paris, avec une notice imprimée: Beredeneerde Catalogus van Meessen's photographieën van Oost-Indische Landschappen en Volkstypen. Bekroond op de Aardrijkskundige Tentoonstelling te Parijs. Amsterdam, J. H. de Bussy, s.d. (1889 ou 1890). Les phot. sont de Meessen et rehaussées de couleurs]. 1889.

1/ Les contenus accessibles sur le site Gallica sont pour la plupart des reproductions numériques d'oeuvres tombées dans le domaine public provenant des collections de la BnF. Leur réutilisation s'inscrit dans le cadre de la loi n°78-753 du 17 juillet 1978 :
- La réutilisation non commerciale de ces contenus ou dans le cadre d'une publication académique ou scientifique est libre et gratuite dans le respect de la législation en vigueur et notamment du maintien de la mention de source des contenus telle que précisée ci-après : « Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France » ou « Source gallica.bnf.fr / BnF ».
- La réutilisation commerciale de ces contenus est payante et fait l'objet d'une licence. Est entendue par réutilisation commerciale la revente de contenus sous forme de produits élaborés ou de fourniture de service ou toute autre réutilisation des contenus générant directement des revenus : publication vendue (à l'exception des ouvrages académiques ou scientifiques), une exposition, une production audiovisuelle, un service ou un produit payant, un support à vocation promotionnelle etc.

CLIQUER ICI POUR ACCÉDER AUX TARIFS ET À LA LICENCE

2/ Les contenus de Gallica sont la propriété de la BnF au sens de l'article L.2112-1 du code général de la propriété des personnes publiques.

3/ Quelques contenus sont soumis à un régime de réutilisation particulier. Il s'agit :

- des reproductions de documents protégés par un droit d'auteur appartenant à un tiers. Ces documents ne peuvent être réutilisés, sauf dans le cadre de la copie privée, sans l'autorisation préalable du titulaire des droits.
- des reproductions de documents conservés dans les bibliothèques ou autres institutions partenaires. Ceux-ci sont signalés par la mention Source gallica.BnF.fr / Bibliothèque municipale de ... (ou autre partenaire). L'utilisateur est invité à s'informer auprès de ces bibliothèques de leurs conditions de réutilisation.

4/ Gallica constitue une base de données, dont la BnF est le producteur, protégée au sens des articles L341-1 et suivants du code de la propriété intellectuelle.

5/ Les présentes conditions d'utilisation des contenus de Gallica sont régies par la loi française. En cas de réutilisation prévue dans un autre pays, il appartient à chaque utilisateur de vérifier la conformité de son projet avec le droit de ce pays.

6/ L'utilisateur s'engage à respecter les présentes conditions d'utilisation ainsi que la législation en vigueur, notamment en matière de propriété intellectuelle. En cas de non respect de ces dispositions, il est notamment passible d'une amende prévue par la loi du 17 juillet 1978.

7/ Pour obtenir un document de Gallica en haute définition, contacter **utilisation.commerciale@bnf.fr**.

Wg 106

WG. 106

BEREDENEERDE CATALOGUS

VAN

MEESSEN'S

PHOTOGRAPHIEËN

VAN OOST-INDISCHE

Landschappen en Volkstypen.

Bekroond op de Aardrijkskundige Tentoonstelling te Parijs.

AMSTERDAM — J. H. DE BUSSY,
Spuistraat (Nutsgebouw).

Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

BEREDENEERDE CATALOGUS

VAN

MEESSEN'S PHOTOGRAPHIEEN

VAN OOST-INDISCHE

Landschappen en Volkstypen

Bekroond op de Aardrijkskundige Tentoonstelling te Parijs.

AMSTERDAM. — J. H DE BUSSY.
Spuistraat (Nutsgebouw).

WG 106

SOC GEO

P R IJ S L IJ S T.

De volledige verzameling Photographieën bestaande uit:

175 Landschappen (formaat heel plaque en cabinet).

75 Volkstypen uit de hand gekleurd (formaat carte de visite).

In smaakvolle notenhouten doos. . . *f* 225.—

Photographieën van Landschappen per stuk . . » 1.25

» Volkstypen . . . . . » 0.50

WG 106

Het was voorzeker een grootsch plan, toen de Heer MEESSEN het voornemen opvatte, om van verschillende landen en volken in den Oost-Indischen Archipel, fotografische afbeeldingen te vervaardigen. De moeijelijkheden toch, aan deze onderneming verbonden, waren velen en niet zelden zeer bezwaarlijk. Niet alleen het reizen ging gepaard met ontzettende hindernissen, maar het fanatiekste bijgeloof maakte het nemen van volkstypen dikwijls bijna onmogelijk, zoo dat niet zelden zelfs van levensgevaar hierbij sprake was *). Al deze bezwaren heeft de Heer M. echter met bewonderenswaardige volharding overwonnen, zoodat hij nu met groote voldoening kan neerzien op het resultaat van zijn streven, dat wel door een ieder, die zich aan den toestand van Indië laat gelegen liggen, met belangstelling zal worden begroet.

De Heer Dr. T. C. L. WIJNMALEN heeft in het Tijdschrift voor Neêrlands Indië, N°. van Februarij 1874 onder den titel „Een Vorstelijk Geschenk" eene beoordeeling van deze collectie geleverd, die bijzonder ter lezing wordt aanbevolen.

---

*) Daargelaten de finantieele opofferingen die volgens naauwkeurige aanteekeningen de niet onbelangrijke som van *f* 34000.— bedragen.

WG 106

VOLKSTYPEN.

1. Nationaal Javaansch Costuum.

Eene korte, tot aan de knieën reikende broek vormt de onderkleeding van den Javaan, eene gebatikte (met de hand geteekende) sarong of rok, en een laken buis met naauwsluitende mouwen, waaronder een wit katoenen buisje, zijne bovenkleeding.

De sarong is over de gansche lengte open, en hangt laag op de voeten af, zoodat deze bij het loopen telken malen openslaat en dusdoende het geheele been te zien geeft.

Met een breeden lederen gordel wordt de sarong om het middel vastgehouden, terwijl men tusschen dezen de onafscheidelijke kris draagt.

Het boven- en onderbuis zijn ruim voorzien van blinkende knoopen; dikwijls zijn deze van gouden of zilveren muntstukken, doch meest van koper vervaardigd. De meer gegoeden dragen altijd sandalen, doch het meerendeel gaat blootvoets.

De hoofddoek voltooit hun costuum, en wordt door den Javaan op eene geheel andere wijze gedragen dan bij eenig ander volk.

De droomerige uitdrukking is hun allen eigen, zij zijn grootendeels uiterst wellevend en koesteren een diepen eerbied voor hunne hoofden en ouderen in jaren.

---

2. Javaansche vrouwen.

Bijgaande afbeelding geeft het zuivere Javaansche costuum te zien der vrouwen, zooals dit in midden Java onder de gegoede stand wordt gedragen.

Een badjoe koeroengan (strak om hals en armen sluitende) van eene stille kleur en met eene massa kleine knoop-

WG 106

jes aan de handgewrichten, een paar kraboe's (oorbellen) van goud, het haar à la chinoise en in Kondeh (wrong) opgestoken, ziedaar een niet onbevallig geheel.

---

3. Javaan in gala.

Bij besnijdenissen, trouwfeesten of andere plegtigheden draagt de Javaan veelal een gala costuum, bestaande in pantalon en buis van licht blaauw laken, met goud galon afgezet, de hoofddoek is eveneens versierd. De kris is gemeenlijk een bijzonder fraai wapen, of van vader op zoon overgegaan, en wordt in dit geval met hoogen eerbied beschouwd. De sarong en ikat pingang (buikgordel), de eerste van een ander dessein en korter dan de dagelijks gebruikte mist men nimmer.

---

4. Bataviasche huishoudster.

Deze vrouwelijke Major domo geeft zich gaarne het air van Europeesche afkomst te zijn; geheel zich in het dames costuum te steken durven zij niet, zoodat zij al wonderwel te vreden zijn met een zijden mantilje, witte kabaai en een paar muilen. De lichtgekrulde lip en breede jukbeenderen verraden echter al spoedig hare zuiver Javaansche afkomst.

---

5. Inwoners van Bantam.

Bantam, dicht bij Batavia gelegen, levert aan deze laatste plaats de in alle opzichten beste koelies; zij zijn zeer sober, strikt eerlijk en bijzonder werkzaam. Daardoor garen zij al spoedig een fortuintje bijeen, waarmede zij alsdan naar hunne Dessa (dorp) terug keeren en zich met den landbouw onledig houden.

Lakensche kleederen zijn bij de mannen in hoog aanzien, zij hebben bij hen het oorspronkelijke costuum bijna verdrongen. Hunne vrouwen dragen op eigenaardige wijze eene gebatikte doek bij wijze van shawl.

WG-106

---

6. Inwoners der Preanger regentschappen.

De Preanger regentschappen of Soenda landen, zoo bekend om hunne prachtige bosch- en bergpartijen, hebben eene eenvoudige, tot scherts geneigde bevolking.

De stof voor hunne kleederen weven de inlanders zelve en altijd in schotsch patroon; zij is zeer sterk en goedkoop, en bijzonder gezocht op de buitenbezittingen.

Zij zijn trouwe bedienden, doch bovenal ferme koetsiers, en bekwame landbouwers.

---

7. Vrouwen van Samarang.

Samarang heeft eene sterke bevolking; eene voorname tak van industrie bestaat daar in het batikken van sarongs. Voor die kunst en het maken van kwee kwee (gebak) zijn de vrouwen er met roem bekend. Het eenige kenmerkend onderscheid in kleeding met de bewoners van westelijk Java, bestaat bij de vrouwen in het opmaken van het haar.

---

8. Vrouwen van Soerabaya.

De stad Soerabaya, die onder de Indische plaatsen de grootste overeenkomst heeft met de Europeesche steden, heeft eene nijvere bevolking, marine établissementen en eenen artillerie-constructie winkel. Stoom- en andere fabrieken vindt men daar in massa; het mannelijk deel der bevolking is dan ook kennelijk meer bekwaam in verschillende vakken, dan ergens elders. De vrouwen zijn er bijzonder tot opschik geneigd, en tooien zich gaarne met een om den hals geslagen zijden doek, waarvan een der punten versierd is met een bos zilveren sleutels, die tot niets dienen, en op de borst afhangen.

---

9. Bataviasche nonna.

De afstammelingen van een Europeeschen vader en eene inlandsche moeder worden, zoo zij van het vrouwelijke geslacht zijn, Nonna en van het mannelijke geslacht Sinjo genaamd. Voor het grootste deel is het een ongelukkig ras van men-

WG 106

EOC GEO

schen, dom, lui, weelderig en brutaal tegenover den inlander.
De Nonna's zijn zeer gewillig voor de andere sekse, en hebben dan ook eene alles behalve goede reputatie.

---

10. Koopman in kippen.

Geen land ter wereld, waar meer pluimgedierte en vooral kippen worden geconsumeerd dan op Java.
Tal van Javanen houden zich dan ook met het aanfokken en uitventen daarvan bezig; in manden, doch meestal met de pooten aaneen gebonden en hangende aan een pikolan (draagstok) dragen zij ze op den schouder langs de huizen rond.

---

11. Babi (varkens) chinees.

Een drukke tak van handel en alleen door chineezen gedreven, daar het Mahomedaansch geloof het varken als onrein beschouwt, is het uitventen van varkensvleesch.
Het om zijne fijnheid bekende Chineesche varkensvleesch wordt door hen dagelijks langs de huizen rond gebracht, zoodat de huismoeders niet noodig hebben zich met den inkoop van dat vleesch druk te maken.

---

12. Het Tjongklek spel.

Dit spel is van Soendaneesche oorsprong, en bestaat uit een lang blok, voorzien van een aantal uithollingen, en een zeker aantal witte en zwarte boonen; het heeft veel overeenkomst met het trik-trak spel en moet voor den inlander bijzonder aantrekkelijk zijn, daar hij uren lang er zich mede kan bezighouden.

---

13. Ronggengs (Publieke dansvrouwen.)

Een geliefkoosd volksvermaak bij de Javanen is het tandakken (dansen). Wulpsch gekleede jonge vrouwen bewegen zich op de muziek eener gammelang (holle koperen bekkens)

IX/G 106

langzaam en statig rond, de heldendaden of liefdesgeschiedenissen bezingende van in de Javaansche geschiedenis beroemde of bekende personen.

Geen Vorst of Regent op Java, of hij heeft zijn gammelang en ronggengs.

---

14. Bataviasche huisjongen.

Nevensgaande afbeelding stelt een dienstbaren geest in werkcostuum voor. Het moge voor den pas aangekomene een stuitend gezicht zijn, die naakte bovenlichamen, doch al ras is men daaraan gewoon geraakt.

Het zijn meerendeels uitmuntende bedienden, die zich al spoedig op de hoogte der gewoonten en gebruiken hunner meesters weten te stellen.

---

15. Areng- (houtskool) koopman.

Men kent op Java geene andere brandstof dan hout en houtskool. De groote navraag in dit laatste artikel maakt dat tal van Berg-javanen zich met het vervaardigen daarvan onledig houden.

Uren ver komen zij met hunne koopwaar van uit het gebergte naar de hoofdplaatsen, van waar zij, na hunnen voorraad verkocht te hebben, naar hunne Dessa (dorp) terugkeeren, met kleine zaken die daar gewild zijn.

Op die wijze werken zij den kleinhandel in de hand en vergoeden met eene schrale winst den verren tocht.

---

16. Toekang rompoet (Grassnijder.)

Een andere, nog meer uitgebreide handel is de verkoop van gras. Daar bijna iedereen paarden moet houden, en gras voor hen het hoofdvoedsel uitmaakt, is de navraag zeer groot.

Des morgens om 5 uur ziet men honderden dezer kooplui zich naar de passer (markt) begeven, beladen met in manden opgetast gras, 't welk zij met een eigenaardig gevormd mes, arit genaamd, snijden.

WG 106

17. Kebong (Tuinjongen.)

Een ander en onmisbaar lid in eene Indische huishouding is de tuinjongen.

Meest alle huizen hebben een groot stuk grond als tuin ingericht. Met den weelderigen plantengroei heeft hij handen vol werk, om de paden schoon te houden en vooral om gedurig alles te begieten voor de aanhoudende stof in den oost mousson.

---

18. Tjari koetoe.

Eene tijdpasseering onder de inlanders is het tjari koetoe (jagt naar klein wild op het hoofd van een mensch.) Het is soms curieus te zien, hoe dikwerf 4 en 5 personen achter elkander zittende op de jagt zijn, en de vangst aan de respectieve eigenaar overgeven.

Zij brengen de spreuk: kikit saija, kikit kombali (bijt je mij, ik bijt je weêr) in toepassing, daar zij het ongedierte niet op de gewone manier, maar door bijten verdelgen.

---

19. Klontong of reizend manufacturier.

Een zeer nuttig en ijverig lid in de Javaansche maatschappij is de klontong. Meerendeels zijn het Chinezen, die groote vrachten van alle soorten van goederen, door koelies gedragen, langs de huizen rondventen, ja dagreizen ver het binnenland inbrengen.

Met eene matige winst stellen zij zich te vreden. De Indische dames maken er dikwerf een tijdverdrijf van, om hen te laten uitpakken. Een met slangenvel overtrokken rammelaar, die een doordringend geluid geeft, bericht reeds van verre hunne komst.

Er zijn Klontongs die niets dan wit en bont goed verkoopen, sommige handelen in speelgoed, terwijl er weer anderen zijn die alleen dranken en eetwaren rondventen.

WG 106

20. Njaai (Concubine.)

Eene eigenaardige en talrijke klasse in de Javaansche maatschappij voorkomende, zijn de njaai's.

Een noodzakelijk kwaad voor den militair, bewaren zij in en buiten de kaserne de beste tucht, terwijl op expeditiën of reizen over zee deze vrouwen onschatbare diensten bewijzen, en voor geene kleinigheid vervaard zijn; ziedaar in breede trekken hen allen geschetst.

---

21. Chineesche Nonna.

Vele Chinezen op Java huwen met Javaansche vrouwen, omdat de Chineesche vrouw zoo moeijelijk tot emigreeren te bewegen is.

De kinderen uit een zoodanig huwelijk hebben een eigenaardig kenmerk: het meer ronde gezigt, de zware bouw, doch bovenal hunne spitse oogen maken hen goed kenbaar, voorts hebben zij meerendeels prachtig hoofdhaar.

Hunne gewone benaming is Sinjo of Nonna Tjina (Chineesche jongenheer of juffrouw.)

---

22. Palembanger.

Palembang, de hoofdplaats van Sumatra's oostkust, heeft eene fanatieke, meest adellijke, doch verarmde bevolking; meerendeels bestaat zij uit flinke timmerlieden en meubelmakers terwijl de vrouwen meesteressen zijn in naaldwerk en het weven van zijden stoffen en vooral van sarongs

Met voorliefde wordt door de mannen het half Europeesche half Arabische costuum gedragen. Hunne vrouwen worden meest als lastdieren behandeld.

Palembang is het Indische Venetië, de meeste woningen liggen op vlotten in het water, zoodat het voornaamste middel van verkeer uit net versierde djoekons (bootjes) bestaat, die uit een stuk hout gemaakt worden, lang en smal zijn, en meest met 6 soms tot 22 roeijers bezet worden. De vaart op de majestueuse Moessi rivier heeft veel aanlokkelijks. Men ziet 's avonds dan ook menigeen spelevaren.

WG 106

23. Padanger.

Padang, de hoofdplaats van Sumatra's westkust, prachtig aan zee gelegen, heeft eene streng Mahomedaansche bevolking die over het algemeen zeer gegoed is.

In zeden en gebruiken en ook in kleeding is de Maleijer ten eenemale verschillend met den Javaan. Zij zijn slechte bedienden, doch voor het meerendeel ondernemende handelaren.

---

24. Padangsche vrouw.

De kleederdracht der Maleitsche vrouwen, vooral in de benedelanden is zeer stemmig; nimmer ziet men hen in bonte kabaai, maar altijd in het zwart.

De stof, die ook buiten Sumatra zeer gewild is, weven en verwen zij zelve.

---

25. Karbau Kar.

Een hoofdmiddel van vervoer op Java is de pedattie (kar); grootendeels worden die door karbauwen (buffels) getrokken, doch ook wel door koeien; beide diersoorten trekken met den nek, waarop de karboomen rusten door middel van een daartoe uitgehold stuk hout.

In grooten getale komt men ze op de groote wegen tegen, beladen met koffie of andere producten.

Zij reizen meest in den nacht of morgenstond, daar de karbau, hoe sterk ook, niet tegen de groote hitte kan.

---

26. Inwoners van Paija Kombo.

Paija Kombo, de hoofdplaats der vijftig Kotta's, in de Padangsche bovenlanden, op de grens der onafhankelijke Aroëdistricten, heeft eene groote reputatie om zijn bijzonder gezond klimaat, rijke bevolking en prachtige vrouwen.

Bijgaande afbeelding geeft het costuum aan, 't welk bij de vrouwen, als zij nimmer moeder zijn geweest, onveran-

W/G 106

derd blijft. Een viertal, met goud galon afgezette sarongs (rokken) boven elkander, eene slendang (shawl) van gouddraad, bloedkoralen collier en hoofdsiersel van bladgoud en koraal, benevens kolossale gouden armbanden, doen elke vrouw als kinderloos onderkennen.

---

27 en 28. Kleederdragt eener Moeder en Weduwe te Paija Kombo.

In het district Paija Kombo verliest eene vrouw, die moeder wordt, haar hoofdtooisel van bladgoud en koraal en de vier sarongs boven elkander; een en ander wordt dan vervangen door een zwarten doek, die het gezicht strak als in eene lijst omvat, en een als tulband gevouwen doek op het hoofd, terwijl twee sarongs boven elkander het onderlijf omsluiten.

Eene weduwe moet een op den rug afhangenden witten, aan de randen geborduurden doek dragen, zoodat men door deze teekenen de moeder van de vrouw en deze weder van de weduwe kan onderkennen.

---

29. Inwoners van Bano Ampo.

Kenmerkend is het verschil in kleederdragt, zoodra men de Padangsche berglanden heeft bereikt. Over het geheel is deze uiterst bevallig en dikwerf kostbaar.

Bano Ampo ligt aan de Noordelijke helling van den berg Sinkalang 2400 voet boven zee, en heeft eene nijvere en om zijn goud- en zilverwerk zeer bekende bevolking.

De kap over het hoofd duidt de gehuwde vrouw aan, het gouden halssieraad de huwbaarheid; mannen en vrouwen dragen altijd gouden of zilveren siersels aan hunne kleederen.

---

30. Maleitsch gezin van Paija Kombo.

Dat het volk te Paija Kombo rijk is blijkt uit de kwistige tooi der kinderen: het is niet zeldzaam deze te zien met groote waarde aan goud, diamanten, en bloedkoralen getooid.

Een kinderlooze echt wordt bij de bevolking als schande

WG 106

geacht, zoodat zij deze trachten te ontgaan door andere kinderen te naasten, 't welk meestal door aankoop plaats vindt. Gewoonlijk betaalt men 100 tot 200 pilaar matten (ongeveer *f* 2.60 de mat) voor zulk een kind.

Onkuischheid wordt met den dood gestraft. Ofschoon de bloedwraak er heerscht, kan een moord volgens hunne wetten met *f* 800 worden afgekocht.

---

31. Maleitsche priesteressen.

Het is alleen in het district Paija Kombo dat men vrouwen vindt, die als priesteressen fungeeren. Zij zijn een soort nonnen die zich aan de godsdienst van Mahomed gewijd hebben, en hunne wijding als zoodanig te Mekka, de heilige stad, ontvangen hebben. Zij oefenen in tegenstelling van alle andere vrouwen in den Archipel, een groot gezag uit en hebben veel invloed.

---

32. Doelang of warong houdster.

Evenals door geheel Indie heen vindt men ook te Paija Kombo ambulante gaarkeukens en winkels waar ververschingen te bekomen zijn, doch de wijze van toedienen is zeer uiteenloopend.

Ziet met wat zorg de comestibles onder een met gouddraad bestikten doek in zindelijke kommen voor stof gevrijwaard worden.

Menigmaal verkwikte ik mij op lange tochten in zulk een gaarkeuken en vond er ook dikwerf goed te pas komende hulp of raad.

---

33. Merapi bewoners.

Een curieus volk wat hunne kleederdragt betreft zijn de bewoners van den vuurspuwenden berg Merapi in de Padangsche bovenlanden.

Het pitoreske hoofdtooisel, eene slendang (shawl) helder van kleur en met gouddraad doorweven, steekt ongemeen fraai af op de overigens sombere kleederdragt.

WG 106

De gouden pinknagel is het bewijs van adeldom, terwijl het gouden halssieraad de huwbaarheid aanduidt.

---

34. Sinkalang bewoners.

De bewoners van den regt tegenover den Merapi gelegen berg Sinkalang hebben wederom een gansch anderen tooi: de groote, zeer ligte mand, die zij op het hoofd hebben hangen en als een schoorsteengek kan ronddraaijen, dient om zich en hunne koopwaren tegen de menigvuldige regens in het gebergte te beschutten. Kolossale oorbellen van 5 à 6 Ned. duimen in diameter, eene tot de lendenen opene sarong (rok) waarvan de overslaande kant met goud- of zilvergalon is versierd, voltooijen haar costuum.

Daar dit volk hoog in het gebergte woont en bij het klimmen de naauw sluitende sarong zou hinderen, om het been hoog en vrij opteligten, zoo is deze op de zijde open. Bij de minste beweging komen die ligchaamsdeelen dus bloot; het galon noopt den vreemdeling als het ware er naar te zien.

---

35. Toangko's (hoofden) van Noord-Sumatra.

De noordkust van Sumatra is weder geheel onderscheiden in aard, zeden en gebruiken bij de west- en oostkust, de bevolking is daar minder rijk gekleed, het meerendeel draagt de Atjineesche broek, welk kleedingstuk tevens als sarong (rok) kan dienen, een laken buis, breede buikband en sandalen voltooijen hun costuum.

Het zijn meest allen flinke zeelieden en visschers.

36, 37, 38 en 39. Hoofdleiders van den Pasoemah opstand in 1866.

Pangerang Goegong Liwat, Bangka, Tomengoongen, Goetika.

Het Pasoemah landschap in de binnenlanden van Sumatra gelegen, laatst zoo bekend geworden door de expeditie in 1866, wordt bewoond door een krachtig en vrijheidlievend volk, getuige de bloedige gevechten te Moetar Alam en aan de Endikat.

WG 106

Hunne Kampongs (dorpen) zijn ware forteressen, voorzien van diepe grachten en zware hagen van bamboe doeri (stekelbamboe, een zwaar en ongemeen sterk rietsoort) door welke zelfs het projectiel van een drieponder niet heen kan dringen.

De hier voorgestelde hoofden werden dadelijk na hunne gevangenneming door mij gefotografeerd, zij zijn of waren in de Kraton (vesting) ter hoofdplaats Palembang geinterneerd.

---

40. Niasser vrouwelijke hoofden.

Ora-na-ha een dorp of kampong op de zuid-oostkust van het eiland Nias, wordt geheel door vrouwen geregeerd; zij zijn het, die tot een rooftocht bevel geven, hare troepen zelf aanvoerende en een man ten huwelijk vragen.

Haar verschillende rang wordt aangeduid door meerdere of mindere gouden siersels die zij aan het hoofd dragen.

De betrekkelijke nabijheid onzer nederzetting heeft hier zijnen beschavenden invloed, wat het stuk van kleeding aanbelangt, doen gelden, daar de bevolking in de overige dorpen meerendeels zoo goed als naakt rondloopt.

---

41. Beloegoe (vorst) Gadawoe van Tabalaho.

Onder de door mij bezochte Niasser Kampongs behoort ook Tabalaho; daar waren de huizen geheel van hout in stede van bamboe; schildwachten stonden aan den ingang. De vorst ontving mij zelf in staatsie costuum, zooals bijgaande afbeelding aantoont. De ontvangst was zeer officieel, op weg naar het huis van den vorst verzelden mij een 50 tal gewapende krijgers.

De zonderlinge tooi van den vorst, gepaard met het naakte onderlijf, maakte het moeijelijk ernstig te blijven. Onder zijne van zuiver goud gemaakte kroon scheen de man te souffreeren, ten minste was hij in zijne bewegingen belemmerd.

De huizen voor de aardbevingen op palen gebouwd bestaan uit een vertrek, waar alles bijeen eet, drinkt en slaapt. De rook zoekt zijn uitweg door het dak. Koperen en alle blinkende voorwerpen zijn bij hen zeer in aanzien, geld is hun onbekend, een varken schatten zij hooger dan een menschenleven, terwijl zij groote liefhebbers van varkensvleesch, men ziet dan ook de varkens bij kudden in de kampong rondloopen. Overspel is weinig bekend en wordt met den

KG 1d6

dood of vreeselijke verminking gestraft. Kinderlijk ingenomen zijn zij met glaskoralen, kleine spiegeltjes, en tabak. Zij zijn strikt eerlijk, het eenige wat men voor hen moet verbergen is sterken drank. Hunne oorlogen zijn zeer moorddadig en menigvuldig. De bruidschat bestaat in varkens, of hoofden van vijandige stammen. De dooden worden buiten de kampong op hooge staken geplaatst, waar zij blijven, tot wind en weer deze overblijfselen vernielen.

---

42. Niassers op wacht.

De Niasser is aanhoudend op zijn qui vive voor overvallen van andere stammen, men ziet hem dan ook nimmer zonder wapenen, en altijd in gezelschap; moorden zijn aan de orde van den dag. Bewonderenswaardig is hunne bedrevenheid met de werplans; nimmer missen zij hun doel en dat zelfs op vrij verren afstand. De aan de kust wonende stammen vangen zelfs op die wijze de visch.

Geen gehucht zoo klein, of de toegangen vindt men dag en nacht bewaakt.

---

43. Niasser voorvechter.

Stelt voor een djoebelang (voorvechter) in krijgstooi, muts en buis van boomschors. Deze voorvechters, wier huid dik met olie besmeerd is gaan vooruit in den krijg al dansende en uitdagend schreeuwende waardoor zij de rest tot dapperheid opwinden, en zich dikwijls zoo razend maken, dat zij mata glap zijn (vriend noch vijand meer kennen.)

---

44. Semi Nias meisje.

De Niasser vrouwen zijn op Sumatra zeer in trek om haren krachtvollen bouw.

De pur-sang Niasser is niet schoon, doch het gekruiste ras is onbeschrijfelijk fraai van vormen. Menig Europeaan is met zulk eene dame gehuwd, waartoe hij dan zijne vrouw in woordelijken zin van de ouders of bloedverwanten heeft moeten koopen, bedragende de koopsom dikwerf 800 tot 1000

WG 106

SOC GEO

gulden. Op klandestine wijze worden er nog tal van Niassers, vooral vrouwen, als slaven weggeroofd, en naar Atjin gebracht en omgeruild.

---

45. Beloegoe (vorst) Tendonoh van Sengdangeassie in de Lagoendie baai.

De meest belangrijke, door mij bezochte kampong was Sengdangeassie op de zuidkust van het eiland Nias gelegen. Deze kampong ligt in de nabijheid der in 1859 door de vreeselijke aard- en zeebeving verwoeste benting, bij welk ongeval de bewoners der omliggende streken de overblijvende bezetting zoo bemoeijelijkten, dat eene expeditie tot tuchtiging noodig was. Sints dien tocht was bijna geen Europeaan daar geweest. Bij aankomst liet ik een paar schoten vallen, en haalde de Hollandsche vlag in top en al spoedig kwam men hooren wat ik wilde. Na kennisgeving daarvan beloofde men mij hulp voor den volgenden dag, om mijne goederen te transporteren, en prompt om 5 uur vond ik een 60 tal krijgers aan het strand. De kampong is op een hoogen heuvel gebouwd, de weg daarheen zeer steil en goed verdedigd. Bij den ingang der kampong ontving mij de Beloegoe in het tenue hier voorgesteld. De gouden knevels, de gouden ring, als een hoofd zóó groot, in het regter oor, de gouden pluim op het hoofdhaar en een groote ring om den hals, ziedaar een geheel, 't welk mij in lachen deed uitbarsten toen ik er later om dacht. Een 600 tal krijgers stonden links en regts geschaard, zij begonnen hunnen krijgsdans, toen ik aan de hand van hun Beloegoe naar zijn huis opwandelde, het barbaarsche schreeuwen dat zij daarbij deden, de wildheid waarmede zij hunne lansen drilden en op hun schilden sloegen, maakten mij het eerste half uur lang niet aangenaam.

De kampong was zeer groot, met goed geplaveide straat, nette huizen en eene krioelende bevolking van kinderen, varkens en honden. De welkomst was als bij alle anderen stammen, met dit onderscheid, dat de vrouwen van den Beloegoe mij ook haar geschenk brachten, bestaande in een varken. De wijze van mesting vrij vuil zijnde, liet ik door mijn tolk het beest aan de bevolking afstaan, welke het in ongeloofelijk korten tijd rauw had verslonden.

Bewonderenswaardig is de orde, die, zoo als in alle andere kampongs, ook hier werd in acht genomen. Op gezette tijden ziet men de bewoners naar het bad gaan, zich onledig houden met lichaamsoefeningen en spelen. Een hunner geliefkoosde

WG 106

oefeningen is het springen, met schild en lans gewapend, over eenen stapel steenen, van meer dan manshoogte, zonder met hand of voet het voorwerp aanteraken.

---

46. Niasser ladang vrouwen.

Geeft het costuum aan, dat door de vrouwen op Nias in het algemeen wordt gedragen; zij worden hier van de ladang (rijst velden) huiswaarts keerende voorgesteld.

---

47. Niasser krijgers.

Stelt drie Niasser krijgslieden voor; de ringen om hunnen hals meest van hout, soms van koper gemaakt, zijn het teeken dat zij zich door dapperheid hebben onderscheiden. De geweren, meest walbuksen, hebben zij door ruilhandel verkregen van Chineezen of Maleijers. De links staande had een vechtbuis aan, gemaakt van oud blik, de middelste van eene tijgerhuid en de derde van eene krokodillenhuid; ondanks die ongemakkelijke kleeren maakten zij mijne bewondering gaande door hunne bijzondere vlugheid bij de krijgsspelen.

---

48. Groep krijgers uit het zuiden van Nias.

Stelt eene afbeelding voor der krijgers op Sengdangeassie, hoe zij gerangschikt stonden bij mijne aankomst aldaar. Men vindt er zwaar gebouwde mannen onder, de krijgsdans die zij kort daarop uitvoerden leverde mij staaltjes van gymnastie, die te bewonderen waren.

---

49. Hoofden van Onoh Geboh.

Onoh Geboh in de nabijheid van Goenong Sitoli, onze nederzetting op het eiland Nias, gelegen, heeft eene bevolking die door onze buurtschap veel van haar woesten aard heeft

WG 106

afgelegd. Landbouw en vischvangst zijn de hoofdbronnen van haar bestaan; het is uit deze kampong dat van bestuurswege tolken worden opgeleid. Ondanks de aldaar sints lang toevende zendeling bestaat de bevolking meerendeels uit heidenen.

---

50. Dochter van eenen Battah vorst.

Het costuum der kinderen van een Battah vorst is zeer eigenaardig. Twee boven elkander hangende sarongs, een baadje of buis van aaneengeregen glaskoralen gemaakt, op den rug gegarneerd met een 50 tal koperen klokjes, die bij de minste beweging klingelen, net bewerkte koperen, soms gouden ringen om den hals, en eene muts van glaskoralen gemaakt met gouden siersels, ziedaar een vrij polichinelachtig ensemble.

De Battah landen liggen in het noorden van Sumatra, zij zijn onafhankelijk en worden door hunne eigen vorsten geregeerd. Weinig is er van die landen bekend, daar de inwoners altijd onderling in oorlog verkeeren, daardoor tamelijk woest en niet te vertrouwen zijn; ja sommige stammen zijn nog kannibalen.

---

51. Battah Slavin.

De bij de Battah's gemaakte gevangenen worden slaven en slavinnen, ten teeken waarvan zij koperen banden om de enkels, polsen en hals dragen, benevens eene kam op zijde in het haar waaraan twee helderklinkende klokjes bevestigd zijn.

Onveranderlijk is de kleeding van mannen of vrouwelijke slaven een blaauwe onder de oksels sluitende sarong.

De Battah, hoe woest ook (uit smaak eet hij hondenvleesch, soms zijn natuurgenoot) is tamelijk ontwikkeld, allen kunnen zij lezen, het is ook een der weinige volken in den Archipel dat eigengemaakte boeken bezit; hun koperen aardewerk is zelfs kunstig bewerkt.

---

52. Klingalezen.

Onder de bevolking van Madras in Britsch Indië vindt men eene kaste, vrij algemeen onder den naam van Klingalezen bekend, wier uitsluitend bedrijf wasschen en kleermaken is.

WG1 106

Zij zijn zeer kosmopolitisch en goede muziekanten; hun eigenaardig echt oostersch costuum, prachtige oogen en luidruchtig op twisten gelijkend praten doen hen spoedig opmerken.

Zij ondernemen vrij verre tochten om zich een fortuin te maken, waarvoor hunne werkzaamheid meestal vrij goede waarborgen oplevert.

Op alle eilanden in straat Malakka en ook op Sumatra's westkust vindt men ze.

---

53. Bewoners van Poeloe Penang.

Poeloe Penang, eene Engelsche bezitting in straat Malacca gelegen, heeft eene nijvere en zeer welvarende bevolking. vooral door de vrouwen worden kostbare zijden stoffen veelvuldig gedragen; in gewoonten en gebruiken komen zij met den Maleijer overeen; het mannelijk deel der bevolking legt zich bijna uitsluitend op de zeevaart toe.

---

54. Sultan van Sambas.

Het rijk van Sambas op de westkust van Borneo, wordt geregeerd door eenen aan ons gezag cijnsbaren Sultan, wiens beeldtenis hierbij wordt weergegeven.

Het is een jongmensch die tijdens zijne minderjarigheid op Java zijne opvoeding genoot en in gewoonten en omgang den Europeaan op zijde streeft.

---

55. Jang di Pertoean van Sambas.

Op onderscheidene plaatsen van Borneo's oost- en westkust vindt men vorsten over de Daijak stammen, die zelven van zuiver Maleitsche afkomst zijn, en in vroegere tijden door list en geweld zich van het gezag hebben meester gemaakt, waarin zij later om hunnen invloed door ons bestuur zijn bevestigd geworden.

De Jang di Pertoean (de hoogste titel bij Maleijers na den Sultan) hier voorgesteld, bewees ons tijdens hij waarnemend Sultan van Sambas was, vele diensten.

Een kostbare gouden keten, benevens het bijou der orde van den Eikenkroon, werden hem daarvoor geschonken.

WG 106

56. Hoofden van de kwala Kapoeas.

De bewoners van de doeson Kwala Kapoeas op de zuidkust van Borneo gelegen, zijn ruw en grof gebouwd. Is de gelegenheid hun daartoe gunstig, dan maken zij zich nog aan 't koppensnellen schuldig; hunne hoofden dwepen met lakensche kleederen, welke zij kwistig met goud of zilver galon opsieren. Een schreeuwend gekleurde zakdoek en stevige wandelstok zijn hun onafscheidelijk. Een der hier voorgestelde hoofden bewees tijdens de expeditie in 1859 zoo groote diensten, dat hij met de Javaansche Willems Orde werd gedecoreerd.

---

57. Daijaksche voorvechter.

Evenals alle onbeschaafde volken hebben de Daijaks ook hunne voorvechters, welke op schrikbarende wijze zijn uitgedost. Bijgaande afbeelding is er een van de Tewi, op de oostkust van Borneo gelegen; een menschenschedel benevens eenige bonte veeren op het hoofd, een vechtbuis en rok van boomschors gemaakt, een bont gekleurd schild en lans, tevens als blaaspijp te gebruiken, benevens eene koker met een vijftigtal giftige pijlen, ziedaar hun costuum.

---

58. Getatoueerde Daijak.

Deze afbeelding stelt voor een in nationaal costuum gestoken Daijak van de Tewi. Deze stam is geheel getatoueerd op het bovenlijf; door aanhoudend in de moerassen te leven, hebben zij meerendeels wanstaltig dikke beenen.

Met 2 el katoen zijn zij gekleed, zoo ook de vrouwen; nijverheid hebben zij niet; een weinig landbouw, maar vooral vischvangst en goudwasschen zijn hunne middelen van bestaan.

Hunne huwelijken worden op zonderlinge manier gesloten. De aan elkander verloofden zetten zich op eene mat op den grond; het meisje presenteert door haar zelve toebereide spijzen en een kom met water van een blad, dat bij hen gewoonlijk het bord vervangt; beiden moeten zij de kom uitdrinken, maar blijft een van hen weigerachtig dan is het huwelijk ontbonden, en moeten de koopvoorwerpen; rum, goud, kippen soms menschenhoofden of schedels, worden teruggegeven. Met het eindigen der maaltijd is het huwelijk ook voltrokken.

WG 106

59. Kjai (Burgemeester) warraga.

Dit hoofd van Amoenthaij, op de zuidkust van Borneo, een zeer beschaafd en Europeesch gezind Daijakker, bewees tijdens de onlusten in 1859 groote diensten bij de gevangenneming van den hoofdopstandeling, Hidaijat, waarvoor hem de Javaansche Willemsorde benevens een prachtige eeresabel werden uitgereikt.

---

60. Boekit Maleitsche.

Onder de verschillende stammen in Azie zijn de Arabieren en Maleijers de stoutsten, vooral de laatste die zich lang voor ons op Borneo hebben gevestigd of daar handel dreven, hoofdzakelijk in slaven, of van daar uit zich aan zeeroof schuldig maakten. Hunne afstammelingen heeft men Boekit Maleijers genaamd. Zij voeren tegenover de werkelijke inboorlingen een hoogen toon, munten uit door weelderige kleederdragt, en zijn nog altijd de grootste landbezitters.

---

61. Chineesche Njonja.

Het is in China eene gewoonte, om kinderen, vooral meisjes te vondeling te leggen. Hierbij vindt men het beeld eener te Shanghae geborene Chineesche vrouw, die in gezelschap eener Engelsche dame naar Java is gekomen, welke haar als vondelinge op den weg vond liggen. De fijne strakke lijnen in het gelaat, en vooral de spitse oogen doen de afstammelingen der Chinezen ras onderkennen.

---

62. Chineesche Dandij.

Onder de gegoede Chinezen vindt men er velen, die eene half Europeesche opvoeding hebben genoten. Later weer aan zich zelf overgelaten geven die dandij's zich aan debauches over. Zij zijn kenbaar aan hun chique kleederdragt en hunne vrije manier van zijn tegenover den Europeaan.

W/G 106

63. Vrouw uit Cochinchina.

Onder de emigreerende Chineesche vrouwen, vindt men het meest inboorlingen uit Kambodja (Cochinchina). Zij trekken veelal naar Borneo's westkust heen, waar zij zich in de gouddistricten vestigen, en met goudwasschen onledig houden. Zij hebben bijna Europeesche vormen en tint; haar nationaal costuum hebben zij met sarong en kabaai verwisseld.

---

64. Chineesche vrouw uit de volksklasse.

Een groot deel der bevolking te Bangkok, hoofdplaats van Cochinchina, woont op het water; het zijn meest visschers, sloeproeijers, en koelies (lastdragers). Zij behooren tot den minderen stand, en worden ook wel waterchineezen genaamd; hunne vrouwen gaan ongesluijerd en dragen als alle vrouwen in China eene broek en ruime overslaande jas, die dit voordeel hebben, dat zij door man en vrouw worden gedragen. Het is dan ook niet zeldzaam, dat terwijl een van beiden uit is, de andere in Adams costuum te huis moet blijven door gebrek aan kleederen.

---

65. Chineesch Priester.

De Chineesche priesters zijn allen afkomstig van eene verachte kaste; luier en liederijker loopen er niet! Zonder bel is het geen priester vergund het groot altaar te naderen; met die bel en een stuk hout, met teekens voorzien, oefenen zij nog een schijn van macht uit. De Chinees aanbidt den duivel. //God", zegt hij //is zoo goed, Hem behoeft //nimmer iets gevraagd te worden, maar den duivel moet men //flikflooijen!" men ziet dan ook geen woning, hoe gering ook, of het beeld des duivels neemt de hoofdplaats in en wordt iederen dag van licht en wierook voorzien.

---

66. Chinees in feestgewaad.

Stelt een Chinees voor in feestgewaad. Onveranderlijk is dit een blaauwe of paarsch zijden samaar (rok), kousen van een lap katoen, dikwerf ook van papier gemaakt. de onaf-

WG 106

scheidelijke waaijer, en net bewerkte schoenen van fluweel of zijde met dikke papieren zolen.

Wanneer men een Chinees vraagt: //van hoever zijt gij gekomen"? dan antwoordt hij niet //1 of 2 uur", doch //ik heb 3 of 4 schoenen versleten".

---

67. Chinees in rouw.

Geheel anders dan bij ons is bij de Chinezen de rouw over afgestorvenen. Zijn het de naaste bloedverwanten, dan is de rouw geheel wit en voor meer verwijderden ligt blaauw. De stof, die zij voor die kleederen gebruiken mag alleen gescheurd en geregen, niet gezoomd zijn; als sijmbolisch teeken hebben zij ook dikwerf de hoofdkruin met asch bestrooid. Wanneer er eene huwbare dochter in huis is, wordt zulks aangeduid door eene groote omgekeerde bloempot op het dak.

---

68. Mandarijn.

Ten onrechte denkt men meestal dat de rang van Mandarijn eene belooning is voor kunde of verdiensten, want elk vermogend Chinees kan zich dien rang koopen, waardoor hij het recht erlangt, een zeker aantal soldaten of volgelingen om zich heen te mogen hebben, die zijne eigendommen tegen diefstal beveiligen. Het officieele costuum is zeer kostbaar. Alle deze costumen zijn in speciale, van regeeringswege gehoudene toko's (winkels) te verkrijgen, waardoor de schatkist op enorme wijze wordt gestijfd.

Door dapperheid of geleerdheid uitmuntende Chineezen bereiken dikwijls dien rang, doch bekleeden dan steeds de een of andere bezoldigde betrekking. Het costuum bestaat uit een prachtig met gouddraad bewerkt onderkleed, een paarsch zijden bovenkleed, met gouden handlubben, kraag, borst en rugstukken en relief geborduurd, een hoed met gouden of diamanten bol met roode franje en de onafscheidelijke waaijer.

---

69. Sam-si-a (Publiek schrijver).

Evenals met meest alle beroepen in China het geval is, wordt ook de Sam-si-a aan eene belasting onderworpen, waarvoor

WG 106

hij dan ook het regt erlangt een costuum, dat bij de wet is voorgeschreven, te dragen, welk costuum van blaauwe zijde is, met ligtere zijde van de zelfde kleur omboord; van het middel hangt een koker af, waarin het schrijftuig is opgeborgen, een hoed met koperen bol en roode zijde franje voltooijen zijn tenue. In China hebben zij hunne vaste standplaatsen en zijn daar vrij wel in aanzien; bijgaande afbeelding is van zoodanig persoon uit Bangkok in Cochin China.

---

70. Lijkwade eener Chineesche vrouw.

Dat een Chinees bijzonder aan uiterlijk vertoon hecht is bekend; hij drijft zulks zoo ver, dat gegoede Chineezen na overlijden in een daartoe vastgesteld costuum worden gestoken, voor welk regt, als ook voor het costuum zelf weder eene groote som moet worden betaald; hunne begrafenissen zijn zeer kostbaar, dikwerf eene ruïne voor de betrekkingen. Ik woonde er in der tijd eene bij van een Majoor Chinees welke 120 duizend dollars koste, ongerekend de kosten van uitvaart, welke soms 14 tot 28 dagen duurt en in maaltijden op het graf zelve bestaat, waar elk die komt om niet gespijsd wordt.

---

71. Javaansch matroos.

Een zeer eigenaardig tijpe in Indie is de Javaansche matroos; zijn waggelende gang, half Europeesche kleederdragt en groote luidruchtigheid doen hem al spoedig in het oog vallen. Voor Europeesche vaartuigen worden zij alleen in tijd van nood geëngageerd, daar zij in de koude en ook om de voeding voor lange reizen ongeschikt zijn, doch op de binnenwateren en zeeën zijn zij onmisbaar; geregeld rekent men drie Javaansche matrozen tegen een Europeaan.

---

72. Weeftoestel.

De weeftoestellen, bij den Javaan in gebruik, zijn uiterst eenvoudig en ruw bewerkt met de bijl. Men staat dan ook verstomd, hoe zij met zulk een grof instrument zulk fraai weefsel kunnen maken. Onder een boom in de schaduw ziet en vooral hoort men de weefsters in alle Kampongs van vroeg tot laat werken.

WG 106

73. Madureesche Vrouw.

Het eiland Madura, regt over Soerabaija gelegen, en van die plaats door een naauw kanaal gescheiden, heeft eene tamelijk talrijke bevolking, welke vroeger zich grof aan zeeroof schuldig maakte, doch sedert het Gouvernement op het eiland zoutpannen deed aanleggen, daarvan geheel is teruggekeerd. Het is een volk, dat met weinig tevreden is, uiterst sober, en zeer wraakgierig.

---

74. Eetbare vruchten.

De vruchten, hier voorgesteld, zijn de zoo delicieuse ananas, de zachte en aan verscheidenheid zoo rijke pisang, de saprijke en verfrisschende pompelmoes, de semanka zoo uitmuntend voor den dorst, de kwalijk riekende, maar pikante doerian, de djamboe bol, de zonderling gevormde salak, de zoo nuttige assam daijak (tamarinde) enz. enz. Het gansche jaar zijn de meeste dier vruchten te krijgen, en ontbreken op geen tafel.

Ananas.
Pisang
Pompelmoes.
Semanka.
Doerian.
Djamboe bol.
Salak.

---

75. Wilde vruchten.

Ook wel boea monjet (apen vruchten) geheeten, omdat deze dieren ze bijna uitsluitend eten.

De zoo weelderige natuur in Indië geeft het gansche jaar door legio van bloemen en vruchten. Niets is bekoorlijker dan over de bergen reizende, die kleurenpracht, die elegante groepeering honderd en duizendmaal verhoogd door het verschillende groen der omgeving te zien en te bewonderen; vooral eene, op Sumatra's westkust voorkomende monstervaren trekt de aandacht, dewijl hare bevallige bladeren dicht met roode bessen bezet zijn. Denkt men dan de vlugge en potsierlijke apen er bij zooals ik ze op reis menigmaal zag, dan is dat wel een tooneel, dat eene aangename afwisseling geeft op den door hitte en ontbeeringen dikwerf zoo moeijelijken tocht.

WG 106

SOC GEO

LANDSCHAPPEN.

Batavia.

1. Uitkijk.
2. Stadsherberg.
3. Utrechtsche poort en straat.
4. Stadhuis.
5. Chineesche woningen.
6. Sociëteit Harmonie.
7. Rivier tanah abang.
8. Kerkhof // //
9. Heuvel // //
10. Armeniaansche kerk.
11. Gebouw van het genootschap van kunsten en wetenschap.
12. Willemskerk.
13. Sluisbrug.
14. Passar baroe.
15. Paleis v. d. Gouv. Gener.
16. Noordwijk.
17. Milit: laboratorium.
18. Monument.
19. Sociëteit concordia.
20. Woning v d. Chef geneesk. dienst.
21. Kampong Kwitang.
22. // Tjiliwong.
23. Djambatan baroe.
24. Batavia apotheek.
25. Parapattan.
26. Woning van Raden Saleh.
27. Chineesch tooneel.
28. Waringien boomen.
29. Karveer.
30. Eetbare vruchten.
31. Wilde //

Buitenzorg.

32. Landgoed Tjomas.
33. Weg naar Tjogrek.
34. Batoe toelis.
35. Ravijn Tjiliwong.
36. Salakberg.
37. Paleis v. d. Gouv. Gener.

Samarang.

38. Uitkijk.
39. Stadhuis.
40. Station.
41. Moorsche kamp.
42. Stadsgezigt.

43. Ambarawa.

Kadoe.

44. Sociëteit.
45. Missigit.
46. Chineesche kamp.
47. Boeddah tempel Boro boedoer.

Banka.

48. Residentiehuis.
49. Havenbureau.
50. Logement.
51. Reede.
52. Riviergezigt.
53. Weggezigt.
54. Batoe baleh.

WG 106

55. Kazerne.
56. Bankaneesche tandoe.

Billiton.

57. Brug te Mangar.
58. Rivier te "

Nias.

59. Woonhuis in kampong Sengdangeassie.
60. Straatgezigt in kampong Sengdangeassie.
61. Rivier te Goenong Sitoli.

OOSTKUST SUMATRA.

Palembang.

62. Vorstengraven oud Palembang.
63. Weggezigt oud Palembang.
64. Residentie.
65. Riviergezigt.
66. Kommandantswoning.
67. Kantine.
68. Europeesche woningen op de Moessi rivier.
69. Missigit.

WESTKUST SUMATRA.

Padang.

70. Woning Gouverneur.
71. Apenberg.
72. Monding der Moeara.
73. Gezigt langs de "
74. Niasser kampong.
75. Landingplaats.
76. Logement.
77. Zoutpakhuizen.
78. Gouvernem. bureau.
79. R. C. kerk.
80. Belangton.
81. Monument.
82. Bureaux à vol d'oiseau.
83. Stadsgezigt.
84. Sociëteit.
85. Hospitaal.
86. Kali mati.
87. Kampong kali mati.
88. School.
89. Rivier bij het Hospitaal.
90. Riviergezigt en weg naar Soenkei.
91. Kampong Sabrang.

PADANGSCHE BOVENLANDEN.

Padang Pandjang.

92. School en Merapiberg.
93. Weggezigt.
94. Gouvernementsbureau.
95. Passer.

Kloof van Ambatjang.

96. Dessa Sinkalang.
97. Selaijang tingi.
98. Waterval.

Meer van Singkarah.

99. Toangko huis.
100. Rappatzaal.
101. Soekoehuizen.

102. Residentiehuis fort v. d. Capellen.

Meer van Manindjo.

103. Oevers van het meer.
104. Kampong Baijoran.
105. Soekoehuizen kampong Baijoran.

Fort de Kock.

106. Residentie huis.
107. Passar heuvel.
108. Weggezigt en Sinkalangberg.

WG 106

109. Fort de Kock à vol d'oiseau.
110. Kampement.

111. Karbaugat.
112. // // bij de piek van Michiels.

Paija Kombo.

113. Roemah bitjara.
114. Marktlaan.

Kloof van Aroë.

115 Ingang.
116. Midden.
117. Einde.

118. Controleurswoning te Taloe.

119. Ophir valei bij Taloe.

120. Controleurswoning te Rau.

Priaman.

121. Weggezigt.
122. Marktgezigt.

Aijer Bangis.

123. Visschers Kampong.
124. Weggezigt.
125. Passerlaan.
126. Riviergezigt.

Natal.

127. Riviergezigt.
128. Kamponggezigt.

Residentie groot en klein Mandheling.

129. Baai van Sibogha.
130. Rottang hangbrug over de Batang taroh.
131. Controleurswoning te Padang Sedempoean.
132. Kamponggezigt // // //
133. Markt // // //
134. Residentiewoning te Penjaboengan.
135. Weggezigt // //
136. Rivier Rantau Poeran.
137. Battah kampong Goenong toea.
138. Battahwapenen, pasoekah's en huisgoden.
139. Graf van den Battah Kali Mananti, gids bij Kolonel Poland, op diens roemrijken togt tot ontzet van fort Amerongen (tijdens de Padrioorlog.)

ZUIDKUST SUMATRA.

Benkoelen.

140. Residentswoning.
141. Missigit.

ZUID EN OOSTKUST VAN BORNEO.

Bandjermasin.

142. Fort Tatas uitwendig.
143. // // inwendig.

WG 106

144. Monument.
145. Missigit.
146. Residentiewoning.
147. Riviergezigt.
148. Ligplaats der stoomschepen.
149. Weggezigt.
150. Weg- en riviergezigt.
151. Chineesche kamp.
152. Pakhuizen.
153. Weggezigt.
154. Factory der N. H. maatschappij.

Amoenthaij.

155. Missigit.
156. Riviergezigt.

Kendangan.

157. Woning van den Kjai.
158. Brug van ijzerhout.
159. Riviergezigt afwaarts.
160. Riviergezigt opwaarts.

Barabei-ie.

161. Benting.
162. Missigit.
163. Riviergezigt.
164. Eedafneming bij de inlanders.
165. Trouwplegtigheid.

Westkust van Borneo.

166. Residentswoning.
167. Logement.
168. Sociëteit.
169. Weggezigt.
170. Chineesche kamp.

Singkawang.

171. Officierskampement.
172. Riviergezigt.
173. Halkema Hill.

Montrado.

174. Residentswoning.
175. Weggezigt.

WG 106

SOC GEO

Wg. 106

WG 106

1.

Nationaal Javaansch Costuum.

2.

— Javaan in gala. —

3.

Javaansche vrouwen.

4.

Bataviasche huishoudster.

5.

Inwoners van Bantam.

6.

Inwoners der Preanger regentschappen.

WG 106

WG 106

Vrouwen van Samarang 7.

Bataviasche Nonna. 9

Vrouwen van Soerabaya. 8

Koopman in Kippen. 10.

Het Tjongkiek spel. 12.

Babi (varkens) chinees. 11

WG 106

13 Ronggengs (Publieke dansvrouwen)

14 Batiavasche huisjongen

15 Areng (houtskool) Koopman

16 Toekang rombeet (Grasmijter)

17 Kebong (Tuinjongen)

Jakkeur

18 Tjari Koetoe. 18

19 Klontong of reizend manufacturier

2.106

WG 106

20

— Njaai (Concubine) 20 —

21

— Chineesche nonna 21 —

22

— Palembanger 22 —

23

— Padanger 23 —

24

— Padangsche vrouw. 24 —

25

— Karbau Kar. 25 —

26

— Inwoners van Paija Kombo 26 —

27

— Kleederdragt eener Moeder en Weduwe te Paija Kombo. 27 —

Wg. 106

WG 106

Kleederdragt eener Moeder 28.
en Weduwe te Paija Kombo.

Maleitsch gezin van Paija Kombo. 30

Inwoners van Bano Compo. 34

Maleitsche priesteressen 31

Doelang of warong houdster 32.

Merapi bewoners. 33

Wg-106

WG 106

34 Sinkalang bewoners.

35 Toangke's (hoofden) van Noord-Sumatra.

36 Hoofdleiders van den Pasoemah opstand in 1866.

37 Hoofdleiders van den Pasoemah opstand in 1866.

38 Hoofdleiders van den Pasoemah opstand in 1866.

39 Hoofdleiders van den Pasoemah opstand in 1866.

40 Niasser vrouwelijke hoofden.

41 Beloegoe (vorst) Gadawoe van Tabalaho.

Wg.106

WG 106

42

Niassers op wacht.

43

Niasser voorvechter

44

Semi Nias meisje

45

Belaegoe (voest) Tendonoh van Sengdangcassie in de Lagoendie baai.

46

Niasser ladang vrouwen.

47

Niasser Krijgers.

Wg. 106

WG 106

48.

Groep Krijgers uit het zuiden van Nias.

49

Dochter van eenen Batah vorst.

50

Hoofden van Onoh geboh.

51

Battah slavin

52

Klingalezen.

53

Bewoners van Poeloe Penang.

54

Sultan van Sambas.

Wg. 106

WG 106

55

Jang de Pertoean van Tambat.

56

Hoofden van de Kwala Kapoeas.

57

— Dajaksche vooroudster. —

58

— Getatoueerde Dajak —

59

Kjai (Burgemeester) warraga.

60

— Boekit Maleitsche. —

61

— Chineesche Njonja —

62

— Chineesche Bandij. —

WG 106

WG 106

— Vrouw uit Cochinchina. —

Chinesche vrouw uit de volksklasse.

— Chinesch Priester —

— Chinees in feestgewaad. —

— Chinees in rouw. —

Sam-si-a (Publiek schrijver)

— Mandarijn. —

WG 106

WG106

Javaansch maleisch.

Lijkwade eener Chineesche vrouw.

Weefstoel.

Madureesche vrouw.

Eetbare vruchten.

Wilde vruchten.

WG 106

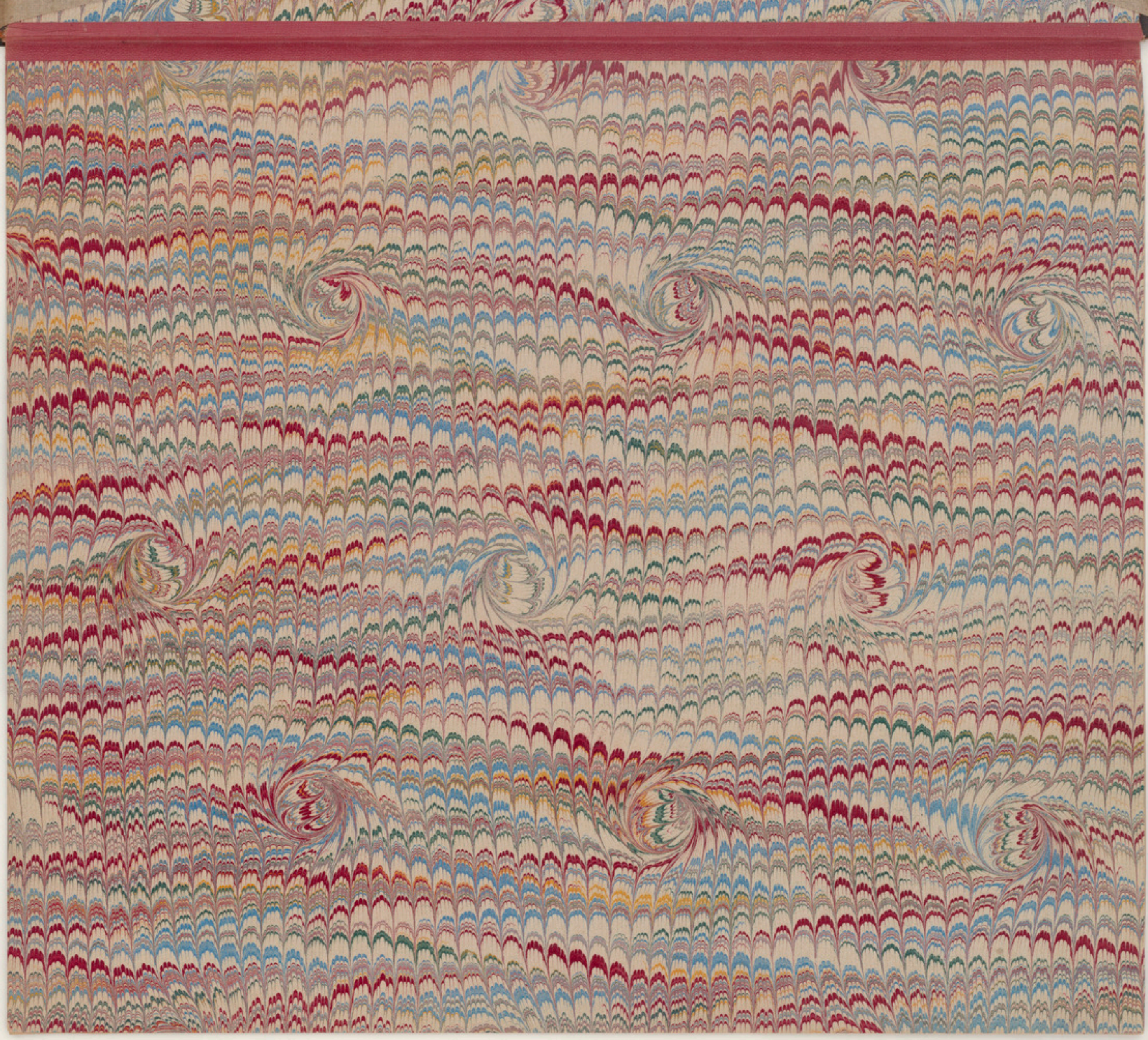

Wg. 106